

Menjavanje not za mir povzroča tremo kapitalistom.

Vrednost delnic podjetij za vojne potrebe treščine pada.

Za velekapitaliste je bogata žetev. — Žrtve bodo med malimi kapitalisti. — Španija in Švica sta pri volji delati sporazumno z Združenimi državami.

DELNIČNE DELNICE SO OBDEJALE CENO. — CENA JEKLA IN BAKRA PADA.

New York, N. Y. 15. decembra. — Vtrajno govorenje o miru je povzročilo, da pada vrednost delnic podjetij za vojne potrebe, ki jih ljudstvo imenuje "vojne neveste".

Od leta 1907, ko je nastala finančna panika, še ni vrednost delnic padla tako hitro kot sedaj. Vrednost delnic je prišla padati počasi, ko je prišla prva vest o miru. Najprej so prišle izgubljalne vrednosti "vojne neveste", potem so sledili izdelki iz jekla, bakra in olja.

Delnice železa so obdržale ceno in Illinois Central je pridobil celo eno piko. Ali vrednost drugih delnic je padla panično, dasiravno je jeklaraka industrija še polnena z naročili, da imajo vseh jeklarnah dosti dela skozi leto 1917. Kljub temu je padla vrednost delnic vsakega jeklarskega podjetja. Notranji krožek velekapitalistov je dobro vedel, kaj je šlo, ko je virgel delnice jeklarakih podjetij na trg. Velike ribe bodo zopet požrle ribice.

Delnice United Steel so padle za 6 in četrt pik. In preden je bila borza zaključena so delnice bile cenejšje skoraj za sedemnajst pik kot pred štirinajstimi dnevi. Delnice Bethlehem Steel, ki so zgubile 10 pik, je bilo vrženih na trg le 20, mejtem, ko je bilo delnic United Steel prodanih 808.600.

Padla je vrednost delnic rudolupniških podjetij in rudniških družb, ki kopljejo baker. Nizdol je bila celo vrednost delnic takih podjetij, ki izdelujejo lokomotive, dasiravno so preobležena z naročili, četudi takoj nastane mir.

Delnice Central Leather so padle za devet pik. Dosegle so visoko ceno, ker so odhajale ogromne količine umjva v Evropo.

Vseh delnic je bilo prodanih 2.200.000. Pri tem ni vstetih 200.000 delnic, ki niso v zvezi z vojnimi potrebščinami.

Takoj v začetku borze je bilo dosti prodajalcev in vrednost delnic je prišla padati. Proti polnoči si je trg nekoliko opomogel, ali popoldne je zopet pričela padati vrednost.

Popoldnansko paniko je povzročila vest, da so angleški zavezniški znanstveniki ameriški vladi, da bodo izdali predloge Nemčiji, na podlagi katerih je mogoče skleniti mir. Vzmemirjenje je povzročila tudi vest, da je J. P. Morgan, finančni agent angleških zavezniškov, odpotoval v Washington, da se posvetuje z angleškim poslanikom.

VOJE NEUTRALNI SILI SE PRI-DRUŽITA AMERIKI.

Washington, D. C. 15. decembra. — Švica in Španija sta se pridružili Združenim državam, da se vzame mirovni predlog nemških zavezniškov v pretres.

Te tri nevtralne sile zastopajo interese nemških zavezniškov in tudi njih so nemški zavezniški politiki mirovni predlog svojim sovraniškim.

Včeraj so obdržali skupno konferenco državni tajnik Lansing, švicarski diplomatski zastopnik Dr. Ritter in španski poslanik Riano. Oba diplomatska zastopnika imata nalog, da obvestita svojo vlado o korakih, ki jih mi-

Žrtve moloha kapitalizma.

ALI OSTANEJO KRIVCI ZOPET NEKAZNOVANI?

Pittsburgh, Kas. 15. decembra. — Razstrelbo, ki se je dogodila v rudniku Reedy and Ryan pri Stone Cityju, je ena najhujših nesreč, ki se je v teku let dogodila v kansaških rudnikih. Najhujša nezgoda se je dogodila v letu 1889, ko je v rudniku pri Frontenacu razstrelba uničila štirideset človeških življenj. Še preden so vstopili rudniški nadzorniki v rudnik, da dočenejo vzroke razstrelbe, je že šel glas okoli, da razstrelba s strašnim učinkom izvira iz kombinacije treskajočega plina in smodnika, mejtem ko rudarji trdijo, da je razstrelbo povzročil treskajoči plin.

Rudarji, ki so ostali mrtvi v rudniku, so bili obžigani in zadušeni. Oni rudarji, ki so bili rešeni iz rudnika, so pa dobili hude opekline. Ob času razstrelbe je bilo šestdeset rudarjev v rudniku. Tri in trideset se jih je rešilo na nasprotni strani, kjer se je dogodila razstrelba.

Takoj po razstrelbi je prihetelo rešilno moštvo iz Pittsburgha in od drugod na pomoč. Rešileci so delali z nadčloveškimi močmi, skozi pet ur, da rešijo svoje ponesrečene tovariše. Mejtem so se zbrali pred rudnikom svoji ponesrečenih rudarjev in so čakali v nadi, da rešileci prinesejo njih druge še žive iz rudnika. Odgrnili so se srce trgajoči prizori pred rudnikom, ki jih je nemogoče opisati. Najmanj štirideset otrok je izgubilo svoje očete.

Clarence Miller je nehal delati vprav pet minut pred eksplozijo. Dejal je, da je zrak alab, rudnik nevaren in pustil je delo.

Mrs. W. H. Windsor je izgubila soproga in dva sina. Dva druga očeta sta ostala v rudniku s svojima sinovima: William Hey in njegov sin Lyrt, Math Roth in njegov sin Charles.

Mrtvi so: W. H. Windsor, Lud Windsor, Frank Windsor, Math Roth, Charles Roth, William Hey, Lyrt Hey, Rudolph Trele, J. W. Paige, John Lavretič, Dominik Kalco, John Frej, A. H. Roycroft, Carlo Tavemaro, Gregor Burgi, Pavel Komac, Tony Krošol, Mike Uresk, Frank Jerina, Pavel Leffevre.

Ranjeni so: Frank Bouret, Geo. Tornary, Tony Stefler, Mon Razy, Floyd Brezovar, Joseph Brezovar in Louis Manly.

V tem rudniku se je dogodilo že mnogo nesreč. Kmalu potem, ko je bil rudnik odprt, se je dogodila v njem razstrelba, ki je uničila devet človeških življenj. Mnogo rudarjev so vble tudi skale, ali jih pa težko poškodovale.

Kmalu po eksploziji so došli na lice mesta mrlški oglednik J. S. Aully, državni rudniški nadzornik John Pelegrino in Aleksander Howat, predsednik organizacije za ta rudniški okraj.

STRAH PRED LEPRO.

Fort Branch, Ind. 15. decembra. — David Bayer, veteran izza državljanske vojne, pravi pustolovec, ki je ljubil pustolovščine in je več let preživel v Južni Ameriki in na otokih v Pacifičnem oceanu, je obolel za lepro ali gobavostjo.

Predvčerajšnjim so ga pripeljali domov iz bolnišnice v Indianapolis, kamor se je šel zdraviti radi kožne bolezni in kjer so konstatirali, da je gobav.

Zdaj se ga vabi branijo in vsa občilna jepoklonci. Ko so v mestecu izvedeli, da se Bayer vrača kot gobavec, je hotelo mesto izposlovati celi sodnijsko prepoved, da mu zabrani vstop v mesto. Bilo je prepozno in tako se je Bayer v spremstvu zdravnika pripeljal v mesto. Bayerja so na to zaprli v njegov dom kot hudodeleca.

Sledila bo najbrž tožba, kdo ima skrbeti za gobavca: mesto, okraj ali država.

Mestne oblasti so odredile, da pobijejo vse mačke, da se tako odvrne nevarnost okuženja z gobavostjo.

Vojaška obveznost sili avstralsko ljudstvo v vstajo.

ZAROTA TEPENIH POLITIČARJEV JE ODKRITA.

Sydney, Avstralija, 16. novembra, pismeno W. F. A. — Ko pojdejo te vrstice v tisk, bo mogoče odgovorna vlada v državi New South Wales, Avstralija, strmo-glavljena. Znamenja kažejo, da hočejo korumpirani političarji, ki se boje stopiti pred volilce, zavleči volitve, da podaljšajo življenje parlamentu. Če se to zgodi, tedaj hočem prerokovati, kaj temu sledi v New South Walesu. Nočem iti tako daleč, da rečem, da postane druga Irska.

Vsakdo je mislil, da vlada odstopi, ko je vladna predloga za obvezno vojaško dolžnost pri splošnem glasovanju doživela poraz. Ali to se ni zgodilo, dasiravno je bila v državi New South Wales vladna predloga poražena s 120.000 glasovi. To je bil odločen udarec za Holmanovo upravo in vendar Holman ne gre.

Avstralska delavska stranka in industrijalne organizacije so sklenile, da ne sme poslanec, ki je član delavske organizacije, agitarati za obvezno vojaško dolžnost. Dobili so instruke, da morajo storiti vse, kar je v njih moči, da pobijejo predlogo za obvezno vojaško dolžnost. Vsak poslanec, ki je zagovarjal obvezno vojaško dolžnost, je bil izključen iz delavske stranke.

V New South Walesu je bilo valed tega dvajset članov delavske stranke, vatevši ministrskega predsednika Hollmana in večino ministrov, izključenih iz stranke. Ravnotako so bili zbrisani kot kandidati za bodoče volitve, ker so volilci zgubili zaupanje vanje.

Zdaj hočejo ti iznajet ljudskih koristi ustanoviti koalicijsko stranko, da uničijo ustavo in podaljšajo življenje parlamentu, dasiravno je njih postopanje popolnoma v protislovju z volilnim zakonom. Vzroki za njih ravnanje so na dlan. Če stopijo v januarju pred volilce, bodo obležali kot mrlšči v volilni bitki. Zanje bi bil to politični samomor. In tako so prišli do zaključka, da je živa potreba narodna stranka v interesu vojne, dasiravno je skrb za vojno naložena federativni vladi in ne posameznim državam.

S takimi izgovori se hočejo zdaj izkibacati iz močvirja, v katerega so zabredli po lastni krivdi.

Ljudstvo ne bo trpelo, da kar meninšči tebišč prelomijo ustavo, da bo navihanim političarjem mogoče še nekaj časa sedeti na vladnih sedežih.

REDKA IZJEMA.

Cleveland, O. 15. decembra. — "Prvi krat se je menda dogodilo, da je žena na sodišču pričala, da je bil njen soprog dober človek, dokler je živel opojne pijače", je dejal sodnik Charles J. Estep, ko je dokončal zasliševanje v tožbi za ločitev.

Mrs. Frančiška Meyer, stanujoča na 2270 N. 73 ulice, ki se hoče ločiti od svojega soproga, je pričala:

"Dokler smo bivali v Columbusu je sopro vedno pil pivo. Takrat je bil vzor moža. Odkar je nehal piti pivo, je vedno sišal volje in je težko izhajati z njim".

Washington, D. C. 15. decembra. — Mornariški tajnik priporoča, da se pomorščakom v ameriški mornarici poviša mezda za pet dolarjev na mesec. Povišanje mezde bi pomnožilo izdatke za mornarico za \$3.000.000 na leto. Mornariški tajnik zagovarja povišanje mezde s tem, da se pomorščakom naklada vedno več dolžnosti.

Kajpa, če bi imelo povišanje mezde namen, da se pomorščakom rekrutov za mornarico?

Vreme.

Vremenski urad napoveduje za Illinois, da mraz odneha v soboto. Nebo bo deloma oblačno in pihali bodo zapadni vetrovi, ki se spreminjajo.

Angleški zavezniški izmenjavajo note glede miru.

Strah se umika treznosti.

V FRANCIJI JE ODPRALJENA POLITIČNA CENZURA. — V ANGLIJI SE OGLAŠA ŽELJA PO TREZNI RASPRAVI MIROVNEGA VPRAŠANJA. — CENTRALNI ZAVEZNIKI NADALJUJEJO S PRODIRANJEM V RUMUNJI. — BRIANDA SKOMINJA PO DIKTATORSTVU.

GLAVNE VESTI.

Washington, D. C. 16. dec. — Poštni odsek je sklenil, da se opusti pnevmatični obrat na poštah v Chicagu, Bostonu, Philadelphiji in v St. Louisu.

Los Angeles, Cal. 16. dec. — Deputiti so na Southern Pacific železnici zajeli 31 brezposelnih delavcev, ki so se peljali s tovarnim vlakom. Ukasali so vlakovsprememu osebju, da odpelje delavce zopet v Los Angeles.

El Paso, Tex. 16. dec. — Nekli American, ki je prišel sem iz Santa Rosalije, potrjuje, da so Villini četaki umorili dr. C. H. Fisherja v Santa Rosaliji, nekoga nemane inosemca v Jimenesu in Howard Grayja v Parralu. Blizu Jimenesa so četaki ujeli ameriškega živinorejca Henry Clarka in obsodili so ga, da bo ustreljen. Gnali so ga nagega na morišče, ko je prišel njegov sin in se ponudil, da se pridruži Villinim četakom. Četaki so ponudbo sprejeli in oče je bil rešen.

Berlin, brezščno v Sayville, 16. dec. — Vojni urad namanja, da so francoske čete nasloščile strelske jake na griču št. 304, ki so jih Nemci vseh Francosom. Vsi napadi so končali s neuspehom na Francosce.

Vzhodno od Mase so Francosi ponovili več napadov s vso silo, ki jim niso prinesli najmanjšega uspeha.

Copenhagen, 16. dec. — V odgovor na mirovni predlog centralnih zavezniškov pričakujejo, da papež Benedikt izda splošno boščno okrožnico.

Paris, 16. dec. — Diplomatične note se menjajo med Londonom, Parizom, Petrogradom in Rimom s ozirom na mirovni predlog centralnih zavezniškov.

London, 16. dec. — Vojni kredit za 400.000.000 funtov šterlingov (\$2.000.000.000), ki ga je predložil minister Bonar Law nišči zbornici je bil sprejet včeraj popoldne.

MIROVNI POLOŽAJ.

Washington, 15. dec. — Nemški poslanik Bernstorff je danes izjavil, da je Nemčija pri volji zavzeti se za omejeno razoboroženje ali znižanje armade in vstopiti v ligo držav za vzdrževanje trajnega miru, ako pride zdaj do mirovne konference. Wilson bo predložil vprašanje apela za mir kabinetni seji, preden stori kakšen korak. Poslanika Šviece in Španije sta obiskala danes državni departament in sporočila, da sta Švica in Španija takoj pripravljene pridružiti se Združenim državam v skupnem apelu na zavezniške, da se ozirajo na mirovni predlog Nemčije. Wilson je tudi informiran, da ga bodo podpirale Nizozemska, Danska, Švedska in Norveška pri vsakem koraku, ki ga stori za pridobitev miru.

Paris, 15. dec. — Francoska vlada je včeraj odpravila politično cenzuro. To pomeni, da ima časopisje prosto roko za diskutiranje o vojni in miru, kar je velikanskega pomena za mirovno gibanje. Ta korak je bil storjen kljub izjavi ministrskega predsednika Brianda v zbornici pretečeno sredo, da mora Francija prezreti mirovno ponudbo in jo smatrati za strup. Zdaj se bo še le zvedelo

mnenje francoskega ljudstva, da li je za mir ali ne, ko mu cenzura ne bo več branila izražanja v javnosti.

London, 15. dec. — Prvi izbruh časopisja, ki se je ardit protivilo vsakemu vpoštevanju mirovne ponudbe je poleg in v splošnem se pojavlja tiha želja po pametni in trezni diskusiji mirovne vprašanja. Slišijo se glasovi, da naj Anglija s svojimi zaveznicami odgovori premišljeno na mirovno noto in sraven priloi svoje mirovne pogoje. Drugi so pet naglašajo, da naj zavezniški pridržijo svoje pogoje in zahtevajo od Nemčije, da najprvo predloži svoje. Prvi uradni in poluradni glasovi iz Pariza in Petrograda so sicer pesimistični in dejstvo, da je Anglija pozvala v armado nadaljnih milijon mož in dobila v parlamentu dve milijardi dolarjev nadaljnega vojnega kredita, nikakor ne kaže, da stremi Anglija za mirom; ali vse to ne ovira pojavljajočega se razpoloženja za razpravljanje o miru. Vse napeto pričakuje prihodnjega torka, ko bo Lloyd George najbrž odgovoril v parlamentu na ponujani mir. Ako se to zgodi, tedaj bo premier najbrž govoril v imenu vseh zavezniškov, toda po vzgledu Bethmann-Hollwege ne bo nateval nobenih mirovni pogojev od strani entente. Znano pa je, da zavezniški trdovratno vstrajajo, da morajo Nemci ostaviti Belgijo, Srbijo in Alzaseljo ter Loreno, predn bo govor o miru. Drugo veliko vprašanje je vojna odškodnina. Andrew Bonar Law, novi minister državnega sklada, je izjavil včeraj, da "zavezniški zahtevajo zadostno odškodnino za preteklost in zadostno jamstvo za bodočnost."

Berlin, 15. dec. — V visokih političnih krogih so se danes izrazili, da bo Nemčija nadaljevala svoj napor v dosegu miru, čeprav zavezniški odklonijo sedanjí mirovni predlog, ne da bi se spustili v kak dogovor s Nemčijo. Dalje namnanjajo poluradno, da ni Nemčija s svojimi zaveznicami še nikjer objavila svojih mirovni pogojev. Pogoji so zadržani s namenom, da se da zavezniškom priloznost za izmenjavo not v svrhe, da jih izvedo. Pogoji Nemčije niso znani še nikomu, razen štirim centralnim vladam, vendar se pa domneva, da so smerni.

NEMCI NADALJUJEJO SVOJ POHOD V RUMUNJI.

Berlin, 15. dec. — Vojni urad danes razglša, da so nemške čete osvojile Buzeu, drugo večje železniško in petrolejsko središče v severnoiztočni Rumuniji. Podonavska armada je prekorala reko Jalomieo v istočni Valahiji.

Iz Bukarešte poročajo: Rusko-rumunski topovi niti sneženi viharji ne morejo ustaviti zmagovitih nemških čet. Nemci, Avstrijci, Bolgari in Turki prodirajo dalje, čeprav do kolena v blatu in do pasu v snegu proti trem velikim mestom v Valahiji: Buzeu, Slobozia in Galatz. Centralni zavezniški ne dajo Rusom in Rumunem niti najmanjše priloznosti, da bi se mogli zadnji ustaviti in zariti v zakope. Rumunska armada ni ne senca več tega, kar je bila. V Bukarešti zdaj vlada nemška militariistična uprava in na kraljevi palači vihra nemška zastava.

Sofija, 15. dec. — Uradno poročilo se glasi: Naše čete, ki so prekorale Donavo pri Turtukaju, so (Dalje na 3. str., 1. kol.)

Mir?

Odkar je izbruhnila vojna, je bila najvažnejša vest, da so Nemčija in njeni zavezniki predlagali mir. Vest je prišla nepričakovano, ko so jo najmanj pričakovali. Pozdravil jo je vsak, ki človeško čuti in misli. Cimperje se sklone mir, toliko boljše za ves kulturni svet. Vsaki dan miru ohrani najmanj deset tisoč človeških življenj in otebe dvajset tisočim sirotam in obvaruje milijone narodnega bogastva pred uničenjem.

Ali že se oglašajo kapitalistično časopisje v vseh deželah in hujaka za nadaljevanje vojne. Gospodom, ki pišejo te članke, je to lahka reč. Vojna divja daleč proč od njih in ni jim treba prenašati trpljenja vojaka v vojni in riskirati njih zdravih udov. Tam zunaj na bojnem polju se bijejo drugi za njih interese in v toplo zakurjeni sobi in pri obloženih mizah se lahko modruje, da se mora vojna nadaljevati, dokler sovražnik ne bo strl. Njih modrovanje se valed udobnega življenja ne razvije niti tako daleč, da spoznajo, da se lahko sredi narobe in sovražnik pomandri njih.

Kolikor se je zdaj dalo dognati iz diplomatskega jezika, so Nemčija in njeni zavezniki za mir brez rezervacije in za omejitve oboroževanja. Nemčija in njeni zavezniki niso stavili definitivnih predlogov in prepunčajo vse stvar mirovni konferenci. In to je bilo pametno, obenem pa dokazuje, da Nemčija in njeni zavezniki želijo mir.

Če sedaj prihaja vest iz diplomatskih krogov angleških zaveznikov, da bodo angleški zavezniki stavili predloge, če jih neče staviti Nemčija in da odgovornost za nadaljevanje vojne pade potem na Nemčijo, če te predloge odkloni, je to indirektno dokaz, da so angleški zavezniki za nadaljevanje vojne.

Dokler grme topovi in pokajo puške, govori se vedno strast in ni časa za pogajanje. Kdor je odkritosrečno za mir, je pripravljen odložiti orožje, sesti k mizi in se razgovarjati stvarno in brez strasti o spornih točkah, da se jih reši pravično, v kolikor je sploh človek kot omejeno bitje zmogel reševati taka vprašanja pravično.

Frazi, kdo je zmagovalac in kdo je premagan, morata ostati na strani, ker podlaga in žalita. — Zmagovalci niso nemški zavezniki, ki, ker moč angleških zaveznikov še ni izbrpana. Premagani niso tudi nemški zavezniki, ker se angleški zavezniki nahajajo v mnogo slabšem položaju kot lani ob tem času in v začetku vojne.

Diplomatje zdaj menjavajo note radi mirovnega predloga nemških zaveznikov. Ali pride do sporazuma?

Med tem, ko menjajo note, prihajajo v javnost glasovi, da sta obe stranki — nemški in angleški zavezniki — pripravljeni bojovati se do zadnjega. Gospodujejo razred obeh strank najraje vidi, da se vojna nadaljuje, dokler ni nasprotnik popolnoma premagan in so doseženi gospodarski cilji, radi katerih je prišla vojna.

Če pojde po želji gospodujočega razreda, se bo vojna nadaljevala.

Da se sklone mir, ga mora izsiliti ljudstvo, ki krvavi na bojiščih in tudi doma doprinese največje žrtve za vojno.

Ali pojde ljudstvo na ulice in pove na glas, da je dosti krvoprelitja? Ali bodo njegovi poslanci imeli pogum povedati v zbornicah vladajočim klikom v obraz, da ne dovolijo več fikla za bojevanje?

Miru ne bode prinesla vladajoča klika, ampak ljudstvo ga mora zahtevati in če je treba tudi izsiliti. Če ljudstvo to izvrši, bo kljub hujkanju v kapitalističnem časopisju in navduševanju vladajočih klik za vojno nastal mir.

Sirom Amerike.

KAJ ČAKA MILIČARJE, ČE SO NEPOKORNI.

Washington, D. C., 15. decembra. — Predsednik Wilson je odobril obsodbo vojnega sodišča, ki je obsodilo Lewis O. Gardnerja, miličarja iz države New Mexico na nečasen odpust iz milice in eno leto trdega dela v ječi, ker se ni hotel odzvati odredbi zvezne vlade, ki je v juniju odredila, da milica odmaršira na mehiško mejo. Jetniška kazen je bila Gardnerju odpuščen, ker se smatra postopanje vojnega sodišča za poizkus, če ima zvezna vlada pravico razpustiti milico.

Vojni departament je zelo zadovoljen z obsodbo, ker služi drugim 10,000 miličarjem za svarilo, ki se niso odzvali zveznemu pozivu.

Gardner je bil član stotnije B prvega miličarskega polka države New Mexico. Poleg njega se še mnogo drugih ni odzvalo zveznemu pozivu za mobilizacijo milice, ki so pa menjali svoje mnenje, ko so jim vojaške oblasti zagrožile, da pridejo pred vojni sod. Pridružili so se rajše svojim stotnikom, kakor da pridejo pred vojni sodišče.

Vojni tajnik Becker je Bayerja radi tega priporočil, da se mu odvzede jetniška kazen, ker se ni zavdal dalekosežnosti svojega dejanja.

PREMOG JE PADEL ZA TRI CENTE PRI BUŠLJU.

St. Louis, Mo., 15. decembra. — Mesto Granite City je odprlo svoje skladišče za premog in cena premoga je takoj padla za tri cente pri bušlju. Trgovci, ki so prej prodajali premog po 18 centov bušlja, so takoj znižali ceno na 15c.

Ko je župan Joseph C. Steele odprl mestno skladišče za premog, so se ljudje kar drenjali okoli skladišča. Prihajali so s koši, drugi so pa naročili premog, da se jim ga pripelje na dom. Na skladišču stane premog le 12 in pol centov.

Župan izjavlja, da premog dopušča velika industrijska trdika v Granite Cityju, ki prihaja iz bližnjih rudnikov.

PO OSEMNAJSTIH MESECIH ZOPET DELAJO V RUDNIKIH.

San Toy, O., 15. decembra. — Po osemnajstmesnem počivanju je Sunday Creek Coal družba prišla z obratom v dveh rudnikih. Družba je podpisala pogodbo z rudarji, ki je veljavna za premo govniške v Hoeking Valley in Crookvillu.

POČASI GRE NAPREJ.

Dunlo, Pa., 15. decembra. — Nikjer na svetu ne pride organizacija kar čez noč, vendar pa kljub temu delavska organizacija povsod napreduje.

V rudniku Onalinda so rudarji skoraj skozi petnajst let delali za nizko mezo in tudi pri tehničar niso imeli svojega zaupnika. Končno so se rudarji organizirali in zdaj delajo v tistih razmerah kot organizirani rudarji v drugih rudnikih v tem distriktu.

Organizirali so se rudarji tudi v rudniku Seal Level šte. 2. Tako počasi napreduje organizacija, četudi premogovniški baronom ni všeč.

333 RUDARJEV VRTIH V DEVETIH MESECIH.

Harrisburg, Pa., 14. decembra. — Državni departament za delo in industrijo je izdal poročilo, v katerem navaja, da je bilo v devetih mesecih v državi Pennsylvania na antracitnem premogovnem polju vrtih na delu 333 rudarjev, 6,968 pa ranjenih. Nezgode so šteje od 1. januarja do 1. oktobra

PROSVETA

ARTHUR HENDERSON

LORD CURZON

Novi angleški kabinat, na čelu s Lloyd Georgem, ki ga imenujejo diktatorja Anglije.

1916. Rudarji so povprečno zaslužili \$13.80 na teden.

Med vbitimi rudarji je 233 oženjenih, ki so pustili 481 otrok. Koliko gorja in bede je v teh številkah. Če bi Pennsylvania ne imela odškodninskega zakona, bi se morali otroci in vdove tožariti z družbami za odškodnino in seveda tudi stradati. Večina vbitih družinskih očetov ni mogla privarčevati borega centa od pičlega zaslužka.

181 odškodnin je že uravnanih in sicer vsaka odškodnina približno za \$2,505.

Pittsburg, Kans., 15. decembra. — V tukajšnji okolici je skoraj dva tisoč rudarjev brez dela. Dokler se razmere ne spremenijo, se ne priporoča rudarjem, da bi hodili v te kraje za delom.

Springfield, Ill., 15. decembra. — Skušnje za rudarje se vrše dne 19. t. m. v Eldoradu, dne 20. v Frankfortu, dne 21. v Herrinu, dne 22. v Du Quonu, dne 28. v Taylorvillu in dne 29. v Springfieldu.

Toledo, O., 15. decembra. — Telefonistke štrajkajo že peti teden in družba si skuša pomagati s stavkociziacami kakor ve in zna. Valed stavke trpe tudi trgovci, ker družba neče ali ne more popraviti telefonskih naprav, dokler traja stavka. Šestnajst trgovcev je ušlo na zvezno sodišče petico, da sodišče prevzame vodstvo telefonskega obrata, dokler traja stavka.

Brazil, Ind., 15. decembra. — Pred sodiščem se je dognalo, da je tvrdka Hydraulic Press Plant najela zelo slaboglasne klateže, da uženejo štrajkajoče delavce.

Stražar Bagley je izpovedal, da je imel majhen spor s stražarjem Archardom, ki je bil poznan pod imenom "Slim Archard". Archard je imel namen, da ga vbiže, ko se je razvil vest, da prihajajo štrajkarji. Takoj se je Archard obrnil proti štrajkarjem in oddal nanje tri strele. Eden strel je zadel Kellera in ga tako nevarno ranil, da najbrž ne okreva. Bagley se je na to obrnil proti Archardu in mu dejal: "Misli si mene, pa ti je spodletelo." Archard ga je nato udaril s samokresom po glavi in rekel: "Te bom pa sedaj." Archard je po tem dejanju pobegnil in do sedaj ga še niso ujeli. Ta nasilnež je bil poveljnik stražarjev.

Obstreljeni delavci Keller ima ženo in sedem otrok.

Columbus, O., 15. decembra. — Višje sodišče je potrdilo smrtno obsodbo zamorca Reuben Ellisa, ki je bil obsojen na smrt, ker je umoril Ano Hart, ko je hotel pobegniti iz ječe.

Springfield, Mo., 15. decembra. — Porotniki so glasovali štiri in štiridesetkrat preden so se zednili, da je 60letni farmar Ferguson kriv umora druge vrste in so mu določili deset let ječe.

Ferguson je v septembru ustrelil svojo ženo in "boarderja" Smithmayerya. Skliceval se je na nepisan zakon.

LLOYD GEORGE

Novi angleški kabinat, na čelu s Lloyd Georgem, ki ga imenujejo diktatorja Anglije.

Youngstown, O., 15. decembra. — Tatovi so vlomili v stanovanje rev. C. C. Chaina, pastora metodistske cerkve in so mu pobrali vso obleko. Vzeli so celo naramnike in nogavice in pustili okno odprto, da ga je tresel mras pod odejo. Zdad farani nabirajo darove, da svojemu pastoru kupijo obleko.

Bensselaer, Ind., 15. decembra. — Benjamin Harris je zapustil \$75,000, da mesto sgradi dom za vdove in sirote.

St. Louis, Mo., 15. decembra. — Rev. E. M. Ryan, pastor baptistske cerkve v Granite City, Ill. je resigniral, ker so ga člani cerkve kritizirali radi nakupovanja življenskih potrebščin v veliki prodajalni, v kateri ne delajo organizirani trgovski uslužbenci.

Pittsburgh, Pa., 15. decembra. — Isvedenci poročajo, da naj v jeklnah rabijo premogov prah, če primanjkuje naravnega plina.

Carnegie Steel kompanija rabi že v 32 pešah premogov prah. Premogov prah je dražji kot naravni plin, a cenejši kot umetni plin. V tem podjetju prihranijo vsaki dan 21,000,000 kubičnih čevljev plina.

Benton, Ill., 15. dec. — V rudniku Logan Coal Co. se je dogodila razstrelba. Osem rudarjev je dobilo težke poškodbe.

Riley, Ind., 15. dec. — Rudar Roy Emory je po nesreči zašel pod koš in ko sta mu dva druga rudarja hotela pomagati iz nevarnega položaja, je v početnem hodniku počil naboj, ki je Emoryju vrzel pik v roko, da je dobil težko poškodbo.

Gospodinjstvo, gospodarstvo in znanstvo.

Boj smrti! Boj boleznim!

(Konec.)

Jetiko povzroča silno majhen, prostemu očesu neviden životvor, bacil tuberkuloze, ki se na vse mogoče načine lahko vrine v človeško telo, n. pr. po organih za dihanje ali soplili, prebavnih organih, akoni kožo, itd. Glavni razširjevalec bacilov tuberkuloze je jetični človek, ki izločuje bacile na več načinov, največ pa s pljuvanjem. Jetika se ne podeduje, to je otrok ni jetičen ob rojstvu, četudi sta oče ali mati ali oba starša jetična. Otrok se jetike še ne nalez, jo dobi, ker se okuži s jetičnimi bacili na ta ali oni način. Jetiko je torej lahko preprečiti. Skrbno se moramo varovati okužbe. Če je odrasli jetičen, je najbolje, da gre v državni sanatorij za jetične, in tja se ga lahko prisili, če je nevaren javnosti. V sanatoriju ima jetični vso priliko, da ozdravi, če se ni prepozno in je sploh še ozdravljiv. Velike veljave je pa, da je stran od javnosti in ne okužuje drugih.

LORD MILNER

Novi angleški kabinat, na čelu s Lloyd Georgem, ki ga imenujejo diktatorja Anglije.

Pri otrocih je posebna nevarnost za okužbo. Otrok pride vedno v ozko dotiko s materjo, babico, postunjo. Kako lahko je ena teh jetična in prenese bolezen na otroka, kateri okužuje potem vse s katerim pride v dotiko. In koliko ljudi poljubi otroka in ga priklaka k sebi! Neumna navada, škodljiva za nje in za otroka, ker eden ali drugi je lahko jetičen, in na ta način se jetika najbolj širi.

Poljub, mokri poljub je najslabše sredstvo za prenašanje jetike, in nikdo ni tako zelo izpostavljen okužbi kot otrok prva leta svoje starosti.

Tudi različne druge naravne otroške razvade igrajo vlogo v nalezljivosti tuberkuloze. Otroci lažjo in se igrajo po tleh in valjajo celo svoje jestvine po prahu. V prahu pa se bacili in troši tuberkuloze najtrdovalneje drže. Tako se otrok posredno ali neposredno okuži s prahom. Ravno tako opasna je okužba po drugi nesmagi, ki povzroča ne le jetike ampak tudi mnoge druge otroške bolezni.

Ko je otrok toliko dorasel, da začne hoditi v šolo, pride zopet okuženo od oseb do oseb v poset. Od prijateljev in sošolcev, ki kašljajo, na kar pa nihče ne pazi, se nalezne otrok lahko jetiko.

Če hočemo našo mladino obvarovati te strašne kuge, ki kosi staro in mlado, moramo paziti tudi na to, da se ojači naravna odpornost, ki jo ima vsaka žival, vsak človek, in katera je isti faktor, ki ga ščiti pred boleznimi. Dajajmo otrokom preprosto, zdravo, tečno, lahko prebavljivo hrano, zavečajmo jih na zrak, krepimo jim telo s telovadskimi vajami in športnimi igrami. Velike važnosti za zdravje je tudi primerna obleka; zavijati se preveč je nesmiselnost, biti na pol nag ali moker, neumnost. In pa stanovanj! Tukaj je treba vse druge pozornosti, kakoršno dajemo našim stanovanjem danes. Naše sobe naj bodo preproste. Ne potrebne blazine in preproge so prostor za prah in za zalego bacilov. Oprava naj bo gladka in svetlo pleskana, tla naj bodo iz trdega lesa, če je pa les mehak, naj bodo preprežena s linolejem, ki se da temeljito pomiti. Naletel sem včasih na stanovanja naših ljudi, ki so pravi brlogi bacilov. Nedennost povsod, kamor se človek osre. Pljuva se vse naokrog. Stanovanja so napolnjena s pohištvom in ljudmi kot škatlja užigali. Enostavno je, da pri takih razmerah ne more biti človek, posebno mlade, v dobrem zdravstvenem stanju. Vrhu tega je pa še nesnaga vse okoli hiše. Zlostno je, da ni po "majnarskih lokalnih" kanalizacij, ki bi odvajala mnogo nesnag. Danes se meče v mnogo slučajnih odpadke kar čez prag. Naletel sem na hiše, ki so bile s nesnago povsem zabarikadirane. Moške in fantje, ženske in dekleta, to ne sme biti nadalje. Fazimo na

snago povsod, in počutili se bomo vse boljše. Manj opojnim, več boljše hrane in obleke, pripravečda stanovanja, to naj bo naš vseh cilj, če hočemo uživati zdravje, ki je temelj vsega veselja, vsreče.

Boj smrti! Boj boleznim! To bo di-geslo vsakega naprednega človeka.

W. B.

DOPISI.

Ely, Minn. — Zopet se oglašam kakor sem vam obljubil v mojem zadnjem dopisu, kateri je srečno prijal mimo uredniškega kosa v tiskarno. Delavske razmere so umera po starem. Za izboljšanje nam ni misliti, dokler bomo lizali peto našemu jeklnarskemu trustu. Zdad so zopet obljubili 10% povečanja plače svojim zvestim služenjem. To pa je nekatero tako navdušilo za družbo, da jo prištevajo največjim človekoljubom, sam zato, ker nas vidi, da ne moremo več živeti po sedanjih plačah, ko je treba marsikateri družini več plačati trgovcu, kakor gospodar za služi. Plača je bila letos že dvakrat zvišana po 10%, dobili smo pa le od 5 do 25 centov več na dan. Življenske potrebe so se pa po dražile od 25 do 50%, ali še več tako da ostane delavcu manj od plače sedaj, kot pa popreje, kamo delali za manjšo plačo.

Dragi sotrpini, sami sprevidite, da plača ne pomaga dosti. Edina politična moč nam mora pomagati. Ako bomo mi delavci imeli moč v kongresu in v vseh zbornicah, bo nam olajšano življenje. Zato pa dragi delavci, organizirajmo se v edini delavski politični organizaciji, katera je socialistična stranka. Pomagajmo ji s tem, da vstanovimo socialistični klub.

Drugo je, organizirajmo se gospodarsko. Tukaj nas je večina rudarjev slovenske narodnosti. Za kaj bi torej mi ne napravili svoje zadrge, kjer bi dobivali ceno je blago.

Zadruga, ako smo vsi skupaj, bi lahko dobivala vse stvari na ravno od pridelovalcev, tako, da bi nam ne bilo treba rediti prekupev. Želeli bi, da bi o tej stvari pisal še kdo drugi, ki kaj več zna in razume o zadrugah.

Tretja in za nas najbolj važna stvar v sedanjem času je "izobrazba." Milo se mi stori, ko vidim rojake ob prvih urah, namesto pri izobrazbi, pri pijančevanju.

Cenjeni rojaki: priložnost imate v Slovenski Čitalnici, da se lahko izobrazujete v politiki in drugem iz časopisov in knjig, ki jih ima čitalnica na razpolago. Kadar nas bo več skupaj, se bomo lahko učili še drugih stvari, kakor petje, glasbe in dramatike, stvari, ki človeka v resnici veselijo. Torej pustite popivanje po saloonih in privatnih hišah ter pridite v Čitalnico, kjer boste dobili vse slovenske in nekaj angleških časopisov, katere lahko čitate kakor se vam zljubi. Ker sem ravno pri čitalnici, naj omenim še veselico, ki se je prav ugodno zavrnila ter prinesla narodu prijetne zabave, čitalnici pa nekaj dolarjev.

Za tako dober uspeh se moramo v prvi vrsti zahvaliti našemu nemnemu spolu, ki je prisostvoval veselici. Posebna hvala pa rvesti članici in sotrudnici čitalnice Francis Jenko, katera je kupila evetlice ter jih prodajala na veselici v korist čitalnice, kar je pomnožilo blagajno čitalnice približno za devet dolarjev.

Hvala lepa vsem, ki so preskrbeli veselico tako sijajen uspeh. Se priporočamo vsem skupaj da nas bodo gotovo počastili s svojo navzočnostjo pri prihodnji prireditvi. Do tedaj pa vsem skupaj prijateljski pozdrav ter na veselice na prihodnji veselici denja na prihodnji veselici.

Elyški Slovenci.

ANGLEŠKI OBTOŽENI POBJA-NJA RANJENCEV.

Berlin, 14. dec. (Breslavo v Sayville). — Prekomorska častikarska agencija poroča, da je nemški ambulančni častnik Dietzold od 3. bataljona in 179. poltold od 3. bataljona, ki je pod prisogo izjavil sledeče, preden je umrl vled težkih ran: "Na svoje oči sem videl angleške vojaške, ki so s ročnimi granatami, če bolj ranili nemške ranjence. Ko so ranjeni Nemci klicali, da se podajo, so jih Angleži ustrelili. Ranjence pri ambulanah so Angleži prebodli s bajonetom."

STAROGORSKI:

Junaki Svobode:

POVESTI IN ČRTICE IZ BALKANA

Za križ častni in svobodo zlato.

(Nadaljevanje)

Žarko se je vzpel.

"Kosenke ne pustim!"

Slaviša ga je prijel za roko tako trdno, da je Žarko omahnil.

"Imej pamet v glavi in glavo na vratu! Tolkim ne vzdrživa in če naju dobe, je izgubljena Kosenka, ti in vsi. Zatorej pamet in dobro meri!"

"Kroglice Žarka in Slaviša so podirale Turke, da so kar strmeli. Niso bili pripravljeni na to. Ta koča, da bi imela toliko braniteljev, toliko svincev! Srdito so navalili na vrata.

Žarko je vztrepetal.

"Obdrži glavo na vratu," ga je opomnil Slaviša.

"Ne vzdržim, če vderejo v stanovanje."

"Vzdrži! Kosenki se ne zgodi nič zalega. Najbrže je to izdajica Holuban in si jo hoče osoviti. Midva glejva raje, kako prideva odtoč in potem Bog pomagaj! Moji sokoli jim naspijejo svince pod kožo, kakor bi poprali juho!"

"Ti ne poznaš Kosenke!"

"Kaj pa zamore ona sama zoper toliko silo? Pavlovića pobijejo, njo pa odvedejo. Verjemi mi, saj so i meni naredili tako. Da bi bil takrat previdnejši, bi še živel sedaj, sirota!"

Starec in Kosenka sta se pomirila, ko sta začula, da so gostje opozorjeni na napad. Turki niso vedeli, iz katere smeri so kroglice in so naskakovali vrata. Iz hiše pa je grmel strel za strelom, včasih po dva na enkrat.

"Čvrsto se branijo," pripomni Slaviša. "Toda ne vzdržita! Teh je kakor mravelj!"

Po kratkem naskoku so vrata popustila in Turki so vdrl v kočo.

Sedaj sta Slaviša in Žarko prenehala streljati. Slišala sta, kako so rjaveli Turki.

Samorad Pavlović je razsajal po turških glavah, da je hreščalo. Nastala je gnječa, hropenje in stok, a starec je bil, kakor zdinjan. Beli lasje so mu štrleli kvišku, okropljeni s krvjo. Nikdo mu ni mogel do živga. Zdalej ga pogodi kroglica in starec se zgrudi bres glasu. Kosenka vikne divje in se vrže med tolovaže. Strah in obup sta jo pobesnela, da je mahala z neverjetno močjo krog sebe.

Turki so obstali in v praznovernih srečih se jim je vzbudil strah:

"Šejtan... Šejtan!"

"Kosenka, spametuj se," je zakričal mlad Turek očitno vodja.

"Proš, izdajica, morilec..."

"Ne draži ljudi! Ako bi te ne ljubil, pobil bi te že davno!"

"Pa me pobij! Bolje mi bo, kakor v tvojih rokah!"

"Ti moraš biti moja," je viknil Holuban in ji podbil orožje.

"Nikoli," je zavpila in sprožila, pa kroglica je podrla drugega.

Holuban je planil k nji, jo pograbil krog pasu in odnesel. Ostali so pobrali, kar so našli. Koče niso zažgali, ker se niso čutili popolnoma varne, zakaj Holuban je bil bojazljive narave in se je bal, da bi ogenj ne prizval vstašev. Tudi je bil zgubil dokaj ljudi.

Med tem je ril Vjeruša po rovu z veliko težavo in se potil. Končno je prišel do stene in pokukal skozi odprtino. Bil je v Pavlovićevem stanovanju. Aha, previden je bil starec, ko je zidal kočo, a je najbrž pozabil na to... Tfu... Komaj sem se prenil in potil sem se, da ki kmalu zgubil vso mast... Tfu! Hm, kako je vse mirno! Je-li mar angelj odnesel Turke k Mohamedu? ... Djavol! Dobro bi bilo!

Zlesel je iz rova in stopil v sobo. Pretegnil se je enkrat, dvakrat in zamrmal:

"Vse kosti me bole."

Nato se je jel pazno osirati krog sebe in vohati.

"Tu diši po krvi."

Skonil se je in zagledal mrtvo truplo.

"Oh, ti si, Pavlović!"

Vjeruše se je lotila silna žalost. Omahnil je nazaj, pri tem pa se je izpodtaknil ob več trupel. "Dobro si se branil, Pavlović, zelo dobro, a revnice nisi ubranil!"

Urno je sleknel padlega Turka in se oblekel v njegovo obleko. Nato si je odrezal brado.

"Škoda, ali črtvuj brado, da otmeš glavo in z glavo Kosenko. Malo se poigram s Turkom, hvala Mohamedu, znam ga... Tfu! Ta pes je res prišel po njo. Ej, nima slabega okusa, a v 'kismetu' mu ni zapisana. Zato poskrbi Vjeruša."

Zunaj so se še slišali kriki Turkov, ki so odhajali.

"Počakajte, tudi jaz grem z vami!"

Skočil je v stajo in osedlal konja. Nemalo se je začudil, ko je našel vse tri nedotaknjene.

"Ali sta Slaviša in Žarko ušla brez konj, ali sta pa še kje skrita. Ako sta še tu, naj vsaj ne streljata po meni. Poklicaj bi ju, a ni varno in tudi ni časa, zakaj treba je urno za Turke."

Zajahal je konja in odjezdil za četo v smeri, koder je izginila in se ni smotil. Dohitel jih je neopažen. Spoznali ga tudi niso. Imeli so ga za svojega, on pa je mrmral:

"Čakajte, vi štiri, posebno ti, izrodek šloveštva, vstaši ti že denejo škobca na gobec, da boš pomnil, kdaj si vohal okrog tujega blaga."

Neki Turek ga je ustavil in se začudil:

"Pri Alahu, Hajdar, zdelo se mi je, da te je sadel glavov jatagan!"

Vjeruša pa je odvrnil:

*) Šejtan — zlodaj, vrag.

"Nekoliko da, a ni me rnil, temveč otmil. Gjaur je bil srdit."

"Srdit, srdit... Veliko naših je poklal in Alah ga je kaznoval za to."

"Kako ga je kaznoval?"

"Ubil ga je."

Vjeruša je zamrmral: "Alah akbar" in odjezdil naprej, zadovoljen v srečo.

"Hajdar mi je torej ime! Zelo dobro! Moram mu biti podoben, da me je spoznala ta opica, dasi se mi ne zdi častna ta podobnost."

Dospel je do Holubana, ki je jahal s Kosenko, onesveščeno po hudem naporu. Zraven njega je jahal drug Turek. Vjeruša je čul sledeči razgovor:

"Alah naj me kaznuje, Holuban! Ti veš, da sem ti prijatelj in vem, da te ima beg rad. Ali ta huriska" — je lepa, kakor mlado solnce! Beg ti jo vzame!"

"Ne dam mu je! Rekel sem mu, kakšna je in da mi jo mora pustiti!"

"Ali, ko jo zagleda, pozabi na to!"

"Spomnim ga obljube!"

"Potem te da obestiti."

Vjeruša si je mislil:

"To bi bilo zelo pametno."

"Kam idemo sedaj?" vpraša Turek.

"Lovit vojvodo vstašev! Beg gre s svojo četo nanj. Pri Seilih se anidemo, ker misli apotoma nabrati nekaj blaga."

"To je nevaren lov, Holuban, pri Alahu, zelo nevaren!"

Vojvodo vstašev dobiti ni mala reč in naših pade prej cel kup. Le pogled, koliko jih je že padlo nocoj zavoljo ene same huriske!"

"Beg ima mnogo ljudi. Vrhutega se je ponudil neki človek, Glišo, da pokaže pot do Slaviše. Glavno je, da dobimo njega, drugo bo potem lahka stvar."

Vjeruša je pri tem pogovoru pograbil takov srd, da bi bil najraje pljunil. Zaskrbelo ga je zastran Slaviše in Kosenke. Težka stvar bo to, uiti s Kosenko, še predno se združi Holuban s begom, zakaj, potem je nevarnost, da ga Glišo spozna. "Oj, ti lopov," je mrmral, "djavol te naj speče na ražnju, da se drzneš voditi Turke nad Slavišo."

Zatopil se je v premišljevanje in nakana za nakano mu je švigala po možganih. Čez dolgo časa je dvignil glavo in na licu mu je igrala dobra volja.

III

Ko so Turki odšli, sta prilezla Slaviša in Žarko iz svojega skrišališča. Obema se je čudno zdelo, da niso zažgali koče in odšli tako naglo, dasi so morali vedeti, da od dveh oseb ne more pasti toliko streliv hkratu.

Žarko je planil v kočo, da se na lastne oči prepriča o ugrabljenju Kosenke. Videl je Pavlovića mrtvega in kopice Turkov, a nje ni bilo... Toliko da ni pobesnel. Grabil se je za glavo in stokal:

"O, jaz bojazljivec! Ganiti se nisem upal, ko so jo ugrabili in ji ubili deda, dasi me je morebiti klicala na pomoč! Oh, da bi planil med nje, rešil bi jo, gotovo bi jo rešil!"

Slaviša se je trudil, da ga pomiri. Končno mu je zaklical nejevoljno:

"Poginil bi kakor pes in glavo bi ti nataknil na plot... Ali si mož ali nisi? Če bi bila midva planila med nje, bilo bi toliko, kakor siliti v past in pomoči izdajci do povišanja, ker bi hkratu z lepo devojko dobil tudi najini glavi. Nje bi ne bila rešila, ker hrabrost sama zoper premoč ne zmaga. Če tega ne uvidevaš, ti ni pomagati, dasi se temu čudim. S tem, da bi pobili tebe, bi bila tudi njena usoda zapečatená, zakaj dobro veš, da iz harema ni rešitve, tem manj, ako ni nikogar, ki bi se potegnil za njo."

Žarko je molčal in si ruval lase. Slaviša pa je spremenil svoj glas in dejal nežno:

"Prijatelj ne udajaj se bolesti! Njo rešimo! Skrbiva sedaj, da prideva čimprej do vstaških čet in za nekaj dni bo ona pri tebi."

Žarko se je pomiril.

"Daj Bog, da se anidemo in jo rešimo!"

"Amen," je dejal Slaviša, vstopil v stajo in se začudil:

"Pustili so konje! Ali niso vedeli za nje, ali se pa niso čutili dovolj varne."

Tudi Žarko je začuden pogledal prijatelja ter pristavil:

"Ali pa je tvoja bližina tako grozna in strahna tem besom, da so kar najhitreje izginili."

"Gotovo se niso nadejali, da bi utegnil imeti ded konje."

"Vjeruša je že s svojim zletel na prosto, niti poklical naju ni."

"Najbrž se mu ni zdelo dovolj varno. Kdo ve, kake nakane si je zopet izmislila njegova glava. Žarko, svoj jatagan zastavim, da je nekaj izvohal."

"Bil bi mu do smrti hvaležen!" Slaviša je tolažil prijatelja, zakaj vedel je predobro, kakšna je ta bolečina; Žarko pa se je lovil za njegove besede, kakor potapljač pri hladni in slabi vodi. Polagoma se je zopet zdanilo v njegovi duši, da je mislil treznejše.

Naenkrat ustavi Slaviša svojega konja.

"Žarko, prijatelj!"

"Kaj je?"

"Ali si videl, koliko trupel je ležalo krog Pavlovića?"

"Videl."

"In nisi zasledil ničesar?"

"Ničesar!"

"Imel si preveč opraviti s svojo bolestjo, saj je tudi mene prevzelo. A sedaj sem se domislil."

"Česa?"

"Videl sem truplo brez zgornje obleke."

"Slaviša in Žarko sta se spogledala."

"Čegavo je to truplo?"

(Dalje prihodnjik.)

*) huriska — devojka, deklica.

Utrinki.

Spisal Josip Kostanjevec.

I.

Mato.

Žvenket konjskih kopit se je razlegal v jasno pomladnje jutro. Po široki beli cesti so prijezdili na iskrih, ponosno stopajočih žrebeih trije vojaki. Žrebei so se senterja vzpenjali kvišku ter grizli svetle uzde, okoli katerih so se držale bele pene. Spuščali so se nato zopet elegantno na svoje vitke noge ter hrskali v stran, kakor bi si hoteli ogledati obe cesti se razprostirajočo, ravnokar v pestre cvetove se odevalo, bujno zarašeno livado. Nad trškimi hišami se je lahno vzdigoval sivkast dim ter zavijal vase visoke, rjave dimnike, da so se videli kakor rsemi, v težke misli ugrabljeni filozofi. Nad bližnjo reko je še visela mlečnobela megla, a sproti se je trgala na velike kosme ter se vidno razplajala v obilno vedno potohnejših žarkov, ki so se vsipali nanjo iz gore.

Ko so dospeli vojaki na široki prostor pred cerkvijo, so stopili s konj, a eden od njih je koračil z roljajajočimi ostrogami in tamkaj se nahajajočimi običnima pisarno.

Tačas sta se ostala dva razgovarjala.

"Beri tam-le oni napla, Mato,"

je dejal prvi ter kazal na kamen nad cerkvenimi vrati. Vihal si je s prosto roko črne brčice pod nosom ter je bil videti fin in inteligenten dečko.

Mato pa je povesil pogled ter dejal žalostno:

"Lahko ti, brate Ivane, ki znaš brati! Lahko ti, da se norčuješ iz mene!"

"No, no, Mato — ne zameri! Te mesece, ko ostanemo tukaj, bodeš imel priliko, da se naučiš brati!"

Mato je povzdignil svoj široki, ne baš duhoviti obraz, in v očesu se mu je zaiskrilo kakor nenaden blisk, ki se zavesti v temni noči.

"Aj, brate Ivane, to bi bil moj otec vesel! — Oh, moj otec, brate Ivane, ta je dečko!"

Tlesnil je z jezikom ter nadaljeval:

"Da, brate Ivane, moj otec bo tedaj sedel na onem nizkem stolu za pečjo in gledal me bo in vesel me bo. "Aj, kako znaš lepo brate, Mato. Priden si bil, Mato," poreče, a jaz poskočim vesolja in bral bom... bral..."

Razgovor je prenehal, žrebarski vodnik se je vrnil. V hipu so bili vsi trije zopet v sedlu ter so jezдили počasi nekoliko ven iz trga na svojo postajo.

Mato je vzdignil glavo više nego prej, njegova duša se je kopal v blaženstvu, in mislil je le eno, mislil samo, kako bode otec vesel, ko bode on znal brati...

V nedeljo potem so sedeli vojaki v gostilnici. Mato je bil zelo redkobeseden in gledal je čemereno in kremžil svoj obraz v neprijetne gube, in videti je bil neumen, moj Bog, tako neumen, da je celo dekla gostijaničarjeva postala na vratih ter ga opazovala s odprtimi usti.

V tem je stopil nov gost. Bil je trški učitelj Trebin. Vojaka Ivana je poznal že iz prejšnjega leta, zato je prisedel.

"Aló, Mato, tvoje skrbi je konec. Glej, tukaj ta gospod je učitelj in on te nauči brati," vzkliknil je Ivan ter podrezal Mateja.

Mato se je zdramil ter pogledal Trebina. Nekoliko nezaupno je iztegnil roko proti njemu ter dejal:

"Ali res? — Koliko ti dam?"

"Nič," je dejal osupel Trebin. Toda uvidel je takoj, da je pri tej stvari nekaj resnega, in nehotje je pristavil:

"Da, učiti te hočem! Takoj jutri začneva!"

Mato je udaril veselo ob mizo ter poklical liter vina za zadnje novce, ki jih je pristradal. Te dni, kar je bil tukaj, je obupal, da dobi koga, ki bi ga hotel učiti, a sanje, ki jih je bil sanjal oni dan ni bilo od nikjer upanja, da se mu uredi. Ali sedaj! Hoj!... otec moj!...

Trebina je dobil na ta način jako pridnega učenca. Res ni bil nadarjen, njegova roka je bila okorna, njegova glava je mislila počasi, počasi, sprejemala težko, toda šlo je vendar. Mato ni šel nikamor; vsako prsto minuto je pričepel pri knjigi ter z listom

papirja in svinčnikom v roki črtal debele, okorne črke. A Trebin ni imel še nikoli hvaležnejšega učenca!...

Tam nekje v bližini je stanovalo mlado kmetičko dekle. Bilo je okroglih, rdečih lic in na vsakem licu je imelo ljubko, okroglo jamico, prirejeno nalašč za poljub. In te oči! Dvoje žarečih ogledalcev! Mateja je vselej pogrelo okoli area, ko jo je videl, kako je stopala po dvorišču, ko je veselo in zvono prepevala ob lepih solnčnih jutrih. In prihajala mu je čestokrat čudna misel, misel, kako bi bilo lepo, ako bi imela zraven oca pri sebi še to stvarico... Ali tedaj je vselej energično stresel z glavo, kakor bi hotel reči: "Ne, prvo je otec in — branje!" In dosledno je zrl v abecednik in še hitreje črtal po papirju...

In bilo je zopet nekega dne, ko je stopal Trebin proti žrebarski postaji. Po kosatih vrhovih rogovinastih črešenj so črneli nebrojni plodovi, in okoli njih je cvrčela truma vrabcev ter se preletavala od veje do veje. Mimo njega so pohitevali otroci s košaricami sladkih črešenj, a s pórnelimi ustnicami od nepaznega zebanja.

Trebin je hotel dalje, veseleč se z Matejem ugodnega uspeha. Prav danes je hotel dokončati s poučevanjem. Mato je čital precej gladko in pisal tudi za silo...

Ko je stopil Trebin na dvorišče ni bilo Mateja nikjer. Vselej ga je bil dolejš pričakoval ter mu vesel prihitel nasproti. Toda danes ga ni bilo in ni bilo! Trebin se je čudno, a stopal je dalje in prišel v hlev. Ozrl se je po nekoliko temnom prostoru in tako začul iz kota na dolenjem koncu hripanje. Stopal je tja, a kolikor bolj se je bližal, toliko glasneje se je čulo. Na svoji slamnjači pa je ležal Mato ter hripal in stokal, da se mu je v krčih vilo moč njegovega telesa. Trebin se je pripognil ter se ga dotaknil s roko. V tem hipu je zagledal ob slamnjači na kose raztrgani abecednik.

"Mato, Mato! — Za Boga, kaj ti je!" je klical Trebin ter se nagibal vedno bliže njega.

Mato ni čul. Iz njegovih prsi so sili vedno strašnejši, vedno žalostnejši glasovi.

"Mato, Mato!"

Šele zdaj se je Mato vzdignil. V njegovih licih ni bilo kapljice krvi, njegovi lasje so bili zmerni, in brke so visle navzdol. Oko mu je bilo ugasnilo, in roke so mu bile omahlile, kakor bi ne bile njegove.

"Kaj ti je, Mato?"

In Mato se je zopet zgrudil na slamnjačo ter kriknil:

"Aj, brate, brate moj!" — Moj otec — ne bode — več — čul, kako — znam — brati... moj otec... je — umrl!"

In zarjovel je kakor ranjen lev...

Žrebei so s trdimi kopiti bili ob tla... po vzduhu se je razlegala vesela pesem lepe sosedice. —

II.

V poštnem vozu.

Z majhnim črnim kovčegom v roki sem stopal po cesti iz vase navzdol po pobočju. Nad mano se je razprostiralo v čudovito krasnih bojah sinje nebo. Še nikdar ni zrl moje oko tako prelestnih barv, kakršne so se danes mešale v nedoseženem soglasju na velikanskem, visoko nad mano se razpenjajočem oboku. Solnce je pripekalo, vzduh se je zibal pred mojimi očmi, kakor bi se po njem gnetlo na milijone kot prašek drobnih, srebrno bleščečih živalic. Večkrat sem moral za trenotek zatjiniti oči, tako me je skelela, tako mamila ta bajno bleščeča svetloba. A čudo, tam nad nasprotnim nizkim gričevjem se je vzdigoval širok in temen teber, in po navzdol so se črtale dolge, ozke, skoro navpične črte. Da, tam je deževalo! — Kaj pa tule pred mano? Ali niso plule po zraku široke, goste smelke? — Tu brezmejna svetloba, v istem obzorju dež in sneg — in to vse istočasno sredi lepega poletnega dne! Ali je to mogoče? Ali se ne pripravlja na svetu nekaj posebnega, nekaj novega? Ali niso to znamenja, ki naj vzbujajo v srcih naših nemir, ali morda up v boljše bodočnost? — Moja duša je začela trepetati, kakor bi videla v daljavi gori nad sinjim obokom velikanske roko, mogočno roko, ki samo z masinco vrtil pod seboj temno kroglo ter jo

včasih lahko kakor pero, ne in nečutno potegne k sebi, si zopet izpusti, da zajeti škriplje v svojih tečajih. Ljone plahih are se vzbudi, poče ter se vije v neznanost lečinah... milijone rok si na prai... A glej, temna ta izgine, in mesto nje se po svetlo, častljivo obliče, nato se razlije žarek usmiljenj rek neskončne ljubezni...

In stopal sem dalje. Ko se ozri na desno navzgor skalnemu robu sivega kolka zagledal zajca, ki je držal dol proti meni z velikimi skoki. Včas se mu je ispanilo, in prekučil se je čez po strmini navzdol, za njim dreveni rumenodlačni psi, njajoč ga s hripavimi glasov gobcev so jim veseli dolgi in od njih je curkoma li hipoma se je izzza gostega pokazala svetla pušna cev, druga, niže tretja, četrta, pet v vse so bile obrnjene na ga zajca. A kakor bi obstal zajec na nizki, beli, ustavili so se psi, omahnile ške... vse je bilo, kakor bi okamenelo... a jaz sem pogledal ono mogočno roko, je počasi pregibal gori za kanakimi kulisami.

Iz doline je priplul otočen zvonov. Počasi, enakomerno žalostno so odmevali glasovi velikih sten ter se razbijali ko gori ob robu. Gotovo so doli v Vipavi nesli nekoga k njemu počitka. A tedaj je začel glasovati po zraku. Prihiti morje ob cesti, prašni topoli koreli gabri so se zgenili, ki mi je edotel raz glasbo — se je bila hkratu vzbudila doma, kakor bi bila planila kenj, ki so zijale vame go nad ceste. Zazeblo me je, da zaječal. A tam gori je še sijalo solnce, razširjalo okoli se morje svetlobe, na oni je deževalo, pred mano so vile še vedno velike debele me, zvonjenje je brnelo, tulburja...

In prešinila me je misel: bodo celo mrtvi vstajali! ko bi vstal zdaj nekdo! Sa njega bi rad enkrat videl, za trenotek naj vstane, da v njegove oči, da mu stisnem da poklekem predenj! San hipec naj se mi še prikaže o moj oči!...

Pošepšal sem korake. Kak bila vzsala iz tal, je stala menoj Ajdovščina. Hotel vstopiti v poštni voz, ki me mel pejšati v Gorico. Okol za so po trgu stopale bele o ne gospodične z velikimi, v se blestečimi očmi in z rde bujno razvelimimi rožami v njih. In skrivaj so kazale s name ter si nekaj šepetale v en, ko sem odpiral vrata po ga voza.

Komaj pa sem vstopil ter sest, se je zbudil že notri gospod iz popoldanskega ter preplašen planil kvišku.

"Vrag ti jaki duša!" je hripavo ter se vedel, kakor hoteli takoj vreči iz voza.

Mislil se je ter zopet sedel naaslonil, da bi vnovič sadil.

Sedel sem tudi jaz ter ga opazovati. Čimdalje bolj zanimal. Vse na njem se videlo nekam znano, znano davnih časov.

Kmalu sem si potkal s po ob čelo. "Da, on je — drugi," sem dejal pri sebi to kmaj, da bi ga vzbudil. To ni se ni dal motiti, dremal je lje. Rdeči turški fes se zmuznil niže na čelo ter ne ko zakril velike brazde, ki črtale po njem. Sunil sem laš s kolenom. Tedaj se pet stresel, odprl oči ter v "Vrag..."

Ali jaz mu nisem pustil go

"Doktor Zober, gospod Zober, kaj ne!" dejal sem ter ga prijel za roko.

Oni pa je osupnil. Pogled je bilo brado ter dejal: "Odkod me poznate, vrag?"

Ali, kakor bi se bil v tate pu domislil, je pristavil:

"Ah, že vem, že vem! Jurčič, sem slišal, da me je zal, vrag ga jaki! Lahko bil pustil na miru! In pa se ril me je prav nalašč, da kje v Egiptu. In ti vidiš, živim! Pisal je torej laži, ga zato tako želite! Pasa da ste Slovenci!"

(Konec prihodnjik.)